

Dunajske pesmi.

I.

Na Grabnu.

Šum in hrup, ropot in gnéča,
Vse naprej, navskriž hití,
In iz óken neštevilnih
Lučij sto in sto bliščí.

Tukaj biser, ondu svila,
Tam zlató se lesketá,
Na obrazih tisočéríh
Žarna sreča se smehljá.

Oj, kakó je lepa zemlja!
To da solzni bil bi dól? —
Kjer je toli jasne sreče,
Tamkaj mesta nima ból.

Kdo to zná? — Saj tudi méni
Često smeje se okó,
Dočim iz srcá mi vender
Kaplje temnokrvne vró!

II.

Na Ringu.

Kaj stojiš mi tù, sirota?
Ali zime záte ní?
Poln ti je naróčaj cvetja
Bárev, kakor kdo želí.

E, nevesta menda nisi;
Pôgled sije ti medló,
K sebi dete drôbno stiskaš:
Prav, mu bode vsaj gorkó.

Cvet, čemú si ga nabrala?
Da odičíš dele ž njim? —
»Oh, ne sebe, nì otroka
Nikdar s cvetjem ne krasim.

»Drugim ga ljudem ponujam
In prodajam za denár —
Saj po vrtu svet ne vpraša,
Ne kdo njega je vrtár.

»Glejte, vrt sreé je moje,
In ljubezen mu vrtár,
Ki hranila bodem živo
Temu detetu vsekdar!«

III.

Kärntnerstrasse.

Za hišo mogočno se hiša vrstí:
Te stavbe! Te krasne palače!
Konjčé za konjčém med njimi dreví,
Pred vozom ponosno ti skače.

Gospé po vozovih, gospodje sedé,
Lastníki paláč teh bogatih,
Vsi zláte besede, vsem zlátó imé,
A mislij jim v duši nì zlatih!

Neznatna, uboga res hišica to.
Kjer méni kdàj bode ostati,
Konjčá ne bo in vozíča ne bo,
A vènder se smem radovati.

Kaj mari bogastvo, kaj stavbe lepé,
Kaj méni palače so zláte,
Ker ljubice moje hranjéva srcé
Zaklade brezmejno bogáte! . . .

Alastor.

Dunajske pesmi.

IV.¹⁾

Währing.

Mlad takó in že beračiš? —
Kaj bo s tabo, dete moje? —
Kar obrni proti dômu
K materi korake svoje!

Oh, gospod, kdo bi pač rajši
Bil domá . . . za mizo polno —
Ali glad je hud — še huje
Mater je imeti boluo.

Brez jedila, brez zdravila
Bolni revi je ležati —
Ljubim jo, dasi ne morem
In ne vém ji pomagati.

Vènder, kar mi je mogoče,
Vse storim za svojo mámo —
Kaj bi bilo, če umrje
In pustí me dete sámó?!

Pitajte me le z beračem,
To ne more me boleti —
Saj za mater méni zláto
Nič pretežko ni trpeti!

V.

Prater.

Lahna hója, pôgled jasen,
Zvonek smeh in glas vesel!
Jaz pa jedenkrat med svetom
Srečen biti bi ne smel?

Srečen? — Koliko po sreči
Vprašal drugih si, pověj!
Vérovati v svojo srečo,
To najteže je vselěj!

VI.

V daljnem tujem svetu
Srce mi vzdihuje,
Od bolesti silne
Duša omaguje.

Brez veselja, sreče
Dan za dnevom mine,
In za nádo náda
Iz srcá mi gine!

Vènder moč življenja
V méni ni končana,
Zadnja náda moja
Ni še pokopana.

VII.

Stvarnik v dnij temótnih
Mojih je število
Luč poslal nebeško
Srcu v tolažilo.

Žar poslal nebeški
Bog je v dušo mojo,
Ko mi dal je s tabo
Vso ljubezen tvojo!

VIII.

Ni noči nì dneva,
Da Bogá ne prosim,
Naj ljubezen čuva,
Ki jo v srci nosim.

Saj doklèr mi cvèla
Ta ljubezen tvoja,
Bode tudi žila
Srečna duša moja!

¹⁾ Glej »Ljubljanski Zvon«, XI. leto, 12. štev.

IX.

Zdaj goré med nama
 Méje so visôke,
 Dôli so in réke
 Šumne in globôke.

V mislih vnet poljubljam
 Lice ti cvetoče,
 In ob tebi zabljam
 Vse boli pekoče.

Kaj mi je višina,
 Kaj mi je nižava?
 Saj jih lahnokrili
 Duh moj le preplava!

Pôzdrav ti pošiljam
 Iz srcá globine,
 Pôzdrav svoj iskreni
 Iz hladné tujine! . . .

Alastor.

Padec Krupe leta 1565.

Spisal Ivan Steklasa.

dražestni dolini reke Une je poleg Bihača izvestno najvažnejše mesto Krupa, ki se je do konca 13. veka zvala Pset, kesneje pa le Krupa, bržkone po potoku Krupnici (Krušnici), ki teče mimo mesta. Kakor Pset, takó se je delila tudi Krupa na dve mesti, na gorenje in dolenje, kar nam dokazuje slika v potopisu Slovence Benedikta Kuripešiča z leta 1530. in tudi druge listine iz 15. veka. Kraj krupski pa je poznat že za domačih vladarjev hrvaških. Takó nam je znan psetski župan Miroslav iz leta 1072., a druge listine dokazujejo zopet, katerim plemenom je vladalo mesto Pset, ki je bilo iz početka župansko, kesneje pa kraljevsko mesto. Od konca 13. veka so bili gospodarji v Krupi knezi Baboniči. Prvi se je zval Babo Babonić, ustanovitelj mesta Blagaja na Sani, pritoku Une, toda pozneje so se Baboniči zvali tudi Blagajski ali Blagaji. Le-tí velikaši so prav takó znameniti za staro dôbo hrvaške zgodovine kakor Zrinjski in Frankopani, ako ne še bolj, zakaj samí kralji so jih zmatrali za prve velikaše na Hrvaškem. Saj so se raztezala njih posestva od štajerske in kranjske meje daleč dôli proti Bosni preko reke Vrbasa. V borbi proti hrvaškim kraljem italijanske krvi, sósebnó proti Karlu Robertu (od leta 1300. do leta 1341.) in Ludoviku Vélíkemú (od leta 1341. do leta 1382.) za pravice hrvaške kraljevine, izgubili so sicer precěj posestev, ali ostalo jim je še toliko, da so bili še vedno najodličnejši med velikaši hrvaškimi. Že po njih letnih dohodkih moremo soditi takó, zakaj njih imenja so jim nosila na leto do 120.000 cekinov. To so za óne čase ogromni dohodki, kakeršnih niso imeli mnogi nemški knezi. Bilo je iz njih obitelji tudi

Dunajske pesmi.

X.

Solnce v mráku tone,
Gôr zlatí vrhove,
In v oblakih drobnih
Hladna luna plôve.

Mir iz lin oznanja
Svetu zvon večérni;
Ura mirna záme —
Môlči, vzdih prešérni!

Oh, da mi je tiho
Kdâj srcé že moje,
Tiho, ko kraljevstvo,
Noč, tihotno tvoje!

XI.

Rothenthurmstrasse.

Oj, ti lépo žensko bitje,
V stran pogléd obrni svoj,
Ki me z neizrecno silo
Vleče tajno za teboj.

Huj, kakó se valovito
V žilah mi pretaka krí,
V strásti burni duša slepa
Kopernéča plamení!

V duhu vidim nizko sôbo,
Vidim bleđ in mil obraz,
In po njem čistosti svéte
Angeljski razlit je kras.

Od zlatá, demantov tvojih
Bolj okó se ti žarí,
In lokavo to smehljanje
V mreže tvoje me loví.

V stran pogléd si obrnila,
Drugemu se že smehljaš,
Res, nedolžna to zabava —
Prav prijetno se igraš!

Vidim sklenjene ročice,
Čujem prošnje vzdih glasán:
»Oh, ne vódi ga v skušnjavo
Ter njegova bodi bran!«

To teló v šumečem krili,
Belo, vitko in gibkó,
Vse mi je srcé prevzelo
Z neutésljivo strastjó.

Mêni pa, ko mi bodalo
Seglo, zdí se, bi v srcé —
In spoznanja in kesanja
Sólze mi okó rosé.

Mègla na okó mi léga,
Divje krči se srcé —
Mladih dnij vi vzorí svétli,
Vprašam, kje sedaj ste, kjé!?

XII.

Hernalser Linie.

Revni deček, ni mladosti
Dôba srečna záte ní,
V bolečini in bridkosti
Tvojih broj se dnij gubí.

Zala tvoja ni postava,
Toda lep ti je obraz,
Ki z milôbo olepšava
Čudno toge ga izraz.

Med otrôke druge skakat
Tudi ti bi rad mi šel,
Trdnih, zdravih nóg korakat,
Ne poséjal osamél.

To okó, kakó ti milo
In bolestno gleda v svet,
Z ognjem čudnim, s čudno silo
Tebi pôgled je razvnet.

A zamán željé so tvoje,
Mirno, tiho tù sediš,
Zreš vrstnike srečne svoje
In se žalostno smejiš.

Često že očí sem svoje
Meril z drugimi očmi —
A okó vztrpeti tvoje
Nemogoče se mi zdí!

Alastor.

Dunajske pesmi.

XIII.

Café Austria.

Veselj se razvneto in petje in smeh
 Po širni dvorani vršé,
 Med njimi pa godbe glasovi krepkó
 V šumečih akordih zvené.
 Poslušam in gledam na oder strmèč,
 Kjer pesem se tožna glasi,
 Kjer boben grmí in se lokov deset
 Navzgôri, nizdólu dreví.
 V blesteči belini mladenke lepé
 Opravljene godejo v noč,
 Raz oder premnogi jim švigne pogléd
 In gôri spet žarek in vroč.
 Vsi puhli obrazi, ni črte na njih,
 Kjer brati bi dalo se kaj —
 In nezadovoljen obrnem oči
 Od godcev že skoro nazaj.

Ne, ne, obstojí mi okó na nji,
 Ki vodi zbor godcev svoj,
 Nelepi obraz je nje zanimljiv,
 Bolesten osvita ga sôj.
 O majnika cvètnih, veselih dneš
 Ljubezni se pesem glasi —
 Kakó krčevito in strastno kakó
 Lók drobna ročica podí!
 Okó prebegáva ti lista vrsté,
 Vse hočeš izbrati iz njih!
 Kar pisal umetnik je s srčno krvjó,
 Zdi svoje se duše ti vzdih.
 Vzkipevajo prsi ti, ustna ožiš,
 In sólza rosí za solzó —
 Oj, dèkle ti mládo, čuteče deklè,
 Zakaj si nesrečno takó?!

Umevam! Neznani mi ta glas ni godál,
 Ta glas iz srcá globočin —
 Vem, hujšega ni in ne bode nikdar,
 Ko sreče nekdanje spomin! . . .

XIV.

Ko pogledam v dni minule,
 Nepredirno zrem temò,
 Saj nikjer podobe jasne
 Najti v nji bi ne bilò.

Od trenutja do trenutja
 Upal sem v prihodnje dni,
 Dan potekal je za dnevom,
 A rešenje, kje si tí?

Stvarnik, saj ne prosim mnogo,
 Jeden žarek sreče lé
 Naj posije mi v življenje
 In si najde pot v srcé!

XV.

Božična muha! — To srečo pomeni . . .
 O sreči razmišljal sem dosti zé;
 Ne maram topiti več v misli se take,
 Dosežem da kdàj jo — takó mi ne gré!

Oj, muha ti ljuba, življenja predolgo
 Ne bodeš vesela — takó se mi zdí —
 A česa sem spomnil se — prilike óne,
 Ki o jednodnévnicah dveh govóri:

Iz jajčec dveh nežnih dve taki živálci
 Za drugo sta druga izlezli nekda —
 Trenutja pol bilo je v rojstvu preslédka,
 A prva že drugi dé: »Naš narastaj!« . . .

Alastor.

